

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי כ"ד סיון תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים נה.
דף היומי בהלכה: מסעיף ג' עד סעיף ז'.
מוסרי: תורת הבית העתק מכתב מ"ובאמת דבר פשוט הוא" עד סוף הספר.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ב עד פרק ד 'והנה יש מהפתאים'.

הדף היומי בהלכה

מי שהסיר פקק מתכת מבקבוק בשבת - האם רשאי להשתמש ביין?

בעצם הפרדת הפקק מהטבעת.
ואם טעה והסיר את הפקק בשבת - מותר להשתמש ביין, ואינו נחשב למוקצה,
כיון שבאופן מסוים ניתן להסירו בשבת בהיתר (ראה להלן); והפקק עצמו
אסור בשימוש מדרבנן, באיסור 'מעשה שבת' (ראה שו"ע שיח, א, ומשנ"ב ז).
[ביאורים ומוספים דרשו שיד, 20; ארחות שבת יב, יז, והע' כט]

פקק הברגה העשוי ממתכת, אשר בשעת הסרתו מהבקבוק נפרדת ממנו
טבעת המחוברת אליו - כמצוי בבקבוקי זכוכית - לדעת פוסקים רבים אסור
להסירו בשבת משום מלאכת 'מכה בפטיש', דהיינו שמשעה שמתהדק הפקק
על גבי הבקבוק בבית החרושת אינו ראוי לשימוש עד שתוסר ממנו הטבעת,
ובהסרת הטבעת נעשה הפקק לכלי. ויש שאוסרים זאת משום מלאכת 'מחתך'

הדף היומי בהלכה

האם מותר להסיר בשבת פקקי פלסטיק ו'כתר'?

ופקק מתכת המכונה 'כתר', המצוי בימינו בבקבוקי בירה - לכל הדעות מותר
להסירו בשבת, כיון בהסרתו לא נוצר דבר ולא נחתך מאומה; ולמרות שהפקק
מתעקם בעת הסרתו, אין בכך איסור 'סותר', משום שניתן להשתמש בו שימוש
חוזר אף לאחר שהתעקם מעט, ומטעמים נוספים.
[ביאורים ומוספים דרשו שיד, 20]

פקק הברגה העשוי מפלסטיק, אשר בשעת הסרתו נפרדת ממנו טבעת - יש
אומרים שדינו כפקק מתכת, האמור לעיל, ואסור להסירו משום איסור 'מכה
בפטיש', או משום 'מחתך'.
ויש אומרים שאין דינו כפקק מתכת, משום שבפקק הפלסטיק ניכר היטב
שהטבעת המחוברת בקצה הפקק אינה מגוף הפקק אלא תוספת המחוברת
אליו, ולכן נחשבת הטבעת כהדבקה של טיט על גבי הבקבוק, שמותר להסירה.

הדף היומי בהלכה

הסרת פקק מתכת בשבת לאחר ניקובו

סותר (ראה שו"ע לעיל, א).
ובחלק מהפקקים יש פיסת פלסטיק בצדו הפנימי של הפקק, ויש להקפיד
לנקב גם אותה, כיון שרק באופן זה יוסר מהפקק שם כלי. ויש שאוסרים להסיר
את הפקק אף לאחר ניקובו.
[ביאורים ומוספים דרשו שיד, 20; חוט שני שבת ב, עמ' רעד; ארחות שבת יב, יז]

פקק שאסור לפתחו בשבת - לדעת פוסקים רבים מותר לנקב את הפקק
תחילה ואז להסירו, כיון שבאופן זה שוב אינו נחשב ככלי כשמפרידים אותו
מהטבעת, שהרי אין רגילים להשתמש בו כשהוא מנוקב; וכל שכן שהדבר מותר
כאשר אינו מסיר את הפקק אלא שופך את המשקה דרך הנקב.
ואין איסור 'סותר' בניקוב הפקק, אם משום שאינו נחשב ככלי בעודו מוצמד
לבקבוק, ואם משום שאינו כלי חשוב, ודינו ככלי רעוע שאין בשבירתו איסור

מפה לאוזן התגלגלה ידיעה דחופה, כי אחד מראשי הקהל החליט וקיבל את אישורם של שניים נוספים מראשי הקהל לעשות מעשה נועז שלא נשמע דוגמתו. הלילה הקיצי הפך לליל סערה וסופה...

התמונה שחוללה סערה | ליאריציט הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל שחל השבוע

כסאו וצילמוהו כשבידו גמרא. יש אומרים, כי ציירוהו ולא צילמוהו. כך או כך, בסיום המלאכה השיבו את גופו הטהור למיטה. פתחו את החדר. בכ"ג סיון לעת בוקר משעה עשר עד שמונה בערב ספדו לו עשרים רבנים מפורסמים וכבוד גדול עשו לו במותו.

העוסקים בדבר לא סיימו את שנתם. באותה שנה מתו כולם. נכדו של רבי יהודה התייחס למעשה, וזה לשונו: "הנה אבי זקני מעולם לא הניח עצמו לצייר תמונתו ופאטאגריפין. אמנם הרבה מתלמידיו רצו את תמונתו, ועל כן גמרו בליבם איזה מתלמידיו אחר פטירת רבם והלבישו אותו בבגדי שבת על כסאו, וכך ציירו את צורתו הקדושה אשר נמצאת בכמה בתים מאחב". אמנם כל אלו אשר לקחו חלק בזה הרע להם מאד, ולימים לא כבירים, זה אחר זה הלכו לעולמם, ונענשו עבור כי הטריחו את גוף קדשו אחרי פטירתו לטלטלו לצורך זה".

אחת מבנותיו של רבי יהודה אסאד (שם משפחתה היה בישיץ) התגוררה בקהילת ביארמוט, עירת הולדתו של איש הצדקה והחסד ר' דוד לייב שווארץ זצ"ל, היא האריכה ימים, חיה יותר ממאה שנה. בימים האחרונים לחייה, והיא זקנה מופלגת, הסתובבה ברחובות העיר בכוונה תחילה להפרד בשלום מכל מכריה. למחרת, כשסיימה את הכנותיה, פנתה בקריאה מיוחדת לרבי אשר שווארץ, אביו של ר' דוד לייב, איש המשניות, בבקשה שטוחה שילמד משניות לעילוי נשמתה (כי לא היו לה צאצאים ההולכים בדרך הישר).

"ולאות הוקרה ולשם תשלום", אמרה, "אני מעבירה לך את הריהוט (ה'מעבל') שיש בביתי מהבית של אבא - רבי יהודה אסאד". היתה זו אותה מיטה שממנה הגביהו את גופו הטהור לאחר הסתלקותו...

אותה מיטה מחדרו של רבי יהודה אסאד עברה לבית משפחת שווארץ, עליה ישן דוד לייב, מיטת צדיקים... (על גלגולי הדברים והמסתעף שמענו מפי ר' מאיר שווארץ): "אתה יכול להבין איזה ריהוט 'חדיש' היה לנו בבית" אומר ר' מאיר, אחיו של איש החסד והצדקה הרה"ח ר' דוד לייב שווארץ זצ"ל ומוסיף: "באחד הימים שמעתי את אמא אומרת לאבא זצ"ל 'המיטות בבית רעועות מאד, הן מתנודדות, הן שוקעות, העץ מקולף מכל צדדיו. השינה עליהן כשינה בספינה מטורפת. צריכים להזמין מהנגר מיטות חדשות'. אבא השיב לה ואמר: 'את יודעת שאני נח על המיטה בלילה רק כשעה וחצי בלבד. שעה אחת אני מעיין בספר, ובחצי שעה הנותרת אני ישן. האם את רוצה, שגם באותה מחצית השעה לא אעצום עין?! הרי אהיה טרוד במחשבות איך לשלם את החוב של רכישת המיטות...' אמא הבינה לליבו". הישרות בכסף היתה מוטבעת בקירות הבית. הרהיטים הישנים מהעיירה סרדהעלי מביתו של הר"י אסאד נותרו בבית משפחת שווארץ עד שנת תש"ד.

(ספר 'בחוזק יד' על רבי דוד לייב שווארץ זצ"ל ע' 251)

היה זה בעיצומו של לילה קייצי, ליל כ"ג בסיון תרכ"ו, לאחר חצות. רבי יהודה אסאד היה עסוק בכתובת איגרת לרבי זוסמאן סופר, לפתע פסק מכתובתו ואמר: "ליבי - - -". הוא העיר את זוגתו הצדקנית הרבנית ע"ה, ואמר: "הלב עמד ופסק ממהלכו, השמים התקדרו עבים, ה' אמר לי, עלה אלי בין להקת אראלים שם אושיבך". הוא זצוק"ל נשכב על מיטתו ולאחר זמן קצר השיב את נשמתו הטהורה לבוראה (כך, עפ"י ספר עיירת סרדהעלי). יהדות הונגריה איבדה את עטרת ראשה.

רגעים ספורים אח"כ הוזעקו ראשי הקהל לביתו. ההלם היה פתאומי, קשה ועמוק. ראשי הקהל נחפזו לראות את הנולד, לדאוג לענייני הפטירה: הודעה על הסתלקות רבם בתפוצות הונגריה, סדרי ההלוויה בפרוטרוט, מקום קבורה וכו'. אנשים ניעורו משנתם בבלבול חושים, כשהם מנסים להבין את משמעות האסון, לעכל את גודל האבידה. ביתו המיותם של הגה"ק מסרדהעלי היה מואר בנרות שעה בודדים. גופו הק' לא הורד עדיין על הארץ.

לא חלפה שעה, וחרדה חדשה נפלה על ראשי הקהל: מפה לאוזן התגלגלה ידיעה דחופה, כי אחד מראשי הקהל החליט וקיבל את אישורם של שניים נוספים מראשי הקהל לעשות מעשה נועז שלא נשמע דוגמתו. פרטי ההחלטה נפלו ביום בהיר. ההחלטה הפכה את הלילה הקייצי לליל סערה וסופה...

בינתיים ניעורו משנתם עשרות בחורים מהישיבה והתגודדו סביב הבית בעינים מעורפלות. הם נעמדו לומר פרקי תהלים בבכי חרישי. הרחוב היה שרוי בעלטה. בכיות החלו להשמע מסביב לבית, היה גם מי שהתייפח בזעקה. ובבית פנימה, ליד מיטתו של רבי יהודה אסאד, היו טרודים באותה הצעה נועזת, שהתגלגלה במהירות ולא היה מי שימנע בעדה:

"לצלם את רבי יהודה אסאד", זה תורף ההצעה.

כידוע, קלסתר פניו של הגאון מסרדהעלי היה אפוף הוד. כך גם לאחר הסתלקותו. כיון שבחיינו נמנעו מלצלמו, החליט אותו עסקן, כי כעת השעה לצלם את הקדוש. הפיתוי להצעה רעה זו נבע מסיבה מיוחדת: הדחקות והעוני היו מנת חלקו של רבי יהודה אסאד כל ימי חייו, בביתו המיותם נותרו אחריו בנות שעדיין לא נישאו, ובידי הקהילה היהודית לא היה כסף להשיאן. "ודאי אלפים ירכשו את תמונת פניו, והכסף יאסף בקפידה כדי להשיא את בנותיו", אמרו האומרים. זו היתה ה"מצוה" שהיתה הבסיס לפיתוי.

את המתח יכלו לחתוך שם בסכין. הכל פחדו לעשות מעשה. גופו הטהור נח על המיטה בשלווה, וסביביו נרעשה מאד - גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. היתה תחושה טבעית, שהנה עוד מעט חלילה יעשה מעשה שלא נעשה מעולם. דבר מוזר, שלא היה ולא יהיה. אך קלסתר פניו המאירים של רבי יהודה אסאד, בנוסף ללחצים כבדים - כי "ההחלטה חייבת להיות מהירה, וכל רגע שחולף עלול לאבד את המטרה" הם שהכריעו את הכף לרעה:

כשהלבישוהו בבגדי השבת שלו, בחוץ, ליד חלונות הבית נשמעו זעקות שבר מהנאספים שבאו לבכות על רבם. לאחר שהלבישוהו, הושיבוהו על

למרות התנגדות הוריה והקשיים שציפו לה, נענתה לו. בסתר הכינה לו צידה לדרך וארזה את בגדיו, ובלילה אחד עזרה לו לרדת דרך החלון, כדי שלא ירעיש בפתחת הדלת וסגירתה...

הגאון שגלה בחשאי למקום תורה בעזרת מסירות נפשה של רעייתו

בסתר הכינה לו צידה לדרך וארזה את בגדיו, ובלילה אחד עזרה לו לרדת דרך החלון, כדי שלא ירעיש בפתחת הדלת וסגירתה...
כך הגיע לווילנה, שם ישב ולמד בהתמדה עצומה שנים אחדות. כל השנים עמדה אשתו לצדו כדי שיוכל לשקוד ולהתמיד בתורה, ועסקה במסחר ביושר. ולכן הזכירה בצוואתו, המכונה 'שפתי ישנים', ופירט איך ידאגו לה אחרי פטירתו. (נר לשולחן שבת מתוך 'שאלו שלום ירושלים')

"ותורידם בחבל בעד החלון" (מן ההפטרה).
הגאון רבי משה נחמיה כהנוב זצ"ל אב"ד חסלויץ' וראש ישיבת 'עץ חיים', בהיותו בן חמש עשרה התחתן עם בתו של ר' אליהו מעשירי העיירה פטרוביץ. בתנאים נכתב שהוא יהיה סמוך על שולחן חמיו כמה שנים, אבל בתנאי הלימוד בעיירה כה קטנה ובלי חברותא, לא מצא את סיפוקו.
רבי משה נחמיה שכנע את רעייתו הצעירה שתרשה לו לגלות למקום תורה. והיא, למרות התנגדות הוריה והקשיים שציפו לה כשתיוותר לבדה, נענתה לו.

קנין חכמה – מסילת ישרים

בעת שהתגורר ביפו התעוררו כמה מחסידי זמיגראד להקים ישיבה ע"ש אביו הק' האדמו"ר רבי סיני זי"ע, ושלחו לו כסף לשם כך. אולם הוא סירב, ובמקום זאת פתח ישיבה לעדת התימנים

"חששתי שמא לא יהיה זה 'לשמה'..."

כך היה גם בהמשך, לאחר שבשנת תשי"ד עבר להתגורר בבני ברק והקים בה את בית מדרשו. הוא נזהר מאד שלא יהיו לו שום עניי רבנות ואדמורו"ת, ולכן יסד בבית מדרשו ישיבה לבחורי חסידי ברסלב, משום שידע נאמנה שלא ימשכו אחריו קהל חסידים מקהילה זו, כי הלא אין לחסידי ברסלב רבי בדור הזה. את כל אשר לו מסר בעד קיום ישיבתו, עד שרעייתו הרבנית הצדקנית ע"ה מכרה אפילו את פמוטי הכסף שלה עבור הוצאות הישיבה.
פעם אמר למשמשו, שאולי פגם בכבוד אביו בכך שסירב לחפצם של החסידים להקים ישיבה על שמו, והמשיך ואמר: "אולם בוודאי ימחל לי על זה, כי כוונתי היתה לטובה, כי חששתי שמא לא יהיה זה 'לשמה'..."
(ע"פ ספר גבורות הארי)

"אך המשמוש היא החקירה אפילו במעשים הטובים עצמם, לחקור ולראות היש בעינים איזה פניה אשר לא טובה או איזה חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו" (מסילת ישרים פרק ג) בשנת תש"ט עבר האדמו"ר מצאנז זמיגראד זצ"ל להתגורר בעיר יפו, בה גרו אז קיבוץ גדול של יראים וחרדים וביניהם פליטי העיר העתיקה בירושלים. בתקופה זו התעוררו כמה מחסירי זמיגראד להקים ישיבה על שמו ולזכרו של אביו הק' האדמו"ר רבי סיני זי"ע, שנלב"ע בשנת תש"א בסיביר, ושלחו כסף לרבנו עבור הקמת הישיבה.
אולם דעתו של הרבי לא היתה נוחה מכך, כי רצה להיות נחבא אל הכלים והתרחק מכל עניי פרסום ואדמורו"ת, וחשש שמא על ידי ישיבה זו יתפרסם בין הבריות. לכן, במקום הישיבה שחפצו החסידים שיקים, פתח ביפו ישיבה לבני עדת התימנים.

פניני הפרשה

בחור צעיר הגיע אל הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל ושאלתו בפיו: הוא מתלבט לאיזו מחתרת להתגייס, להגנה או לאצ"ל... שאל אותו הרב בענגיס בתמימות מעושה: מדוע לא לשניהן גם יחד?

תורה מגנא ומצלא

ופירט לעומק הענין. כשסיים, שוב שאלו הרב בענגיס: וכי לא שייך להתגייס לשניהם?... והבחור שוב מסביר שוודאי היה רוצה להצטרף לשניהם, אבל זה לא שייך וכו' וכו'. לבסוף כאשר נוכח הבחור שהרב כלל איננו בענינים... נעמד על מנת לצאת, ואז חייך אליו הרב בענגיס ואמר: "מדוע לא תצטרף לשניהם – תחזור לגמרא שעליה נאמר 'תורה מגנא ומצלא'... [-על משקל 'הגנה' ו'אצ"ל', להבדיל אא"ה]. (נר לשולחן שבת מתוך 'אום אני חומה')

ויעפלו לעלות אל ראש הָהָר, וְאָרוֹן בְּרִית ה' יִמָּוֶשׁה לֹא יִשָּׂנוּ מִקֶּרֶב הַמִּחָנֶּה (במדבר יד מוד) סיפר הגאון ר' ראובן קרלינשטיין: היה זה בשנים בהן שלט המנדט האנגלי בארץ ישראל, ימי המחתרות. בחור צעיר הגיע אל הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל ושאלתו בפיו: הוא מתלבט לאיזו מחתרת להתגייס, להגנה או לאצ"ל... שאל אותו הרב בענגיס בתמימות מעושה: מדוע לא לשניהן גם יחד? הסביר לו הבחור שאי אפשר, כי שתי מחתרות אלו אויבות זו לזו, שונות לגמרי בשאיפות, בדרכי הפעולה ובמטרות. ביאר לו את ההבדל בין ההגנה לאצ"ל,

יום אחד הגיע היהודי לביתו חיוור ומבוהל. לשאלת רעייתו מה אירע, הציג בפניה דף עיתון שבו היה כתוב שהכלכלה הרוסית התמוטטה לחלוטין, והרובל בעקבותיה...

מעשה נפלא לפרשת השבוע מתוך גיליון 'אגעדאנק' - פרשת שלח בעריכת הרב בן ציון יעקובוביץ שליט"א

רגע, הביאו להחלטה נוספת, חזקה יותר מזו הראשונה שקיבל בהיותו בגרמניה (כשהחליט לעבור להולנד), והיא, לעזוב את הגולה הדויה, ולעלות לארץ ישראל. בתוך ימים אחדים ארז את מה שנשאר לו בהולנד, ועלה לארץ הקודש. מי שמכיר קצת את ההיסטוריה, יודע שהולנד היתה אחת המדינות הראשונות לכיבוש הנאצים, שהעבירו את נתיניה היהודים לאושוויץ. כבר בימי הראשונים של הכיבוש דרשו הגרמנים מהשלטון ההולנדי שיעביר לידיהם את שמות הנכבדים היהודיים בקהילותיהם, ואותם הרגו תחילה. "כיון שאני נמנית על הנכבדים הללו", סיפר היהודי לבניו ברבות הימים, "אין ספק שאם הרובל הרוסי לא היה מתמוטט, והייתי נשאר בהולנד עוד תקופה קצרה, גם אני הייתי נשלח לאושוויץ רח"ל".

נס של ממש נעשה ליהודי זה, והנס החל כבר ברגע שהחליט לרכוש את הרובלים, שכן הם-הם היו הסיבה להצלתו בהולנד. הנס המשיך מאוחר יותר עם התמוטטותו של הרובל, כשהתברר שדווקא סיבה זו הניעה אותו לעזוב גם את הולנד ולעלות לארץ ישראל, ולהינצל מציפורני החיה הנאצית.

עכשיו נחשוב לרגע: כשיהודי שלנו שמע את דבר קריסתה של הכלכלה הרוסית, הלא באופן טבעי הוא הרגיע מאוד מאוד רע. איך יתכן אחרת?! הלא ההתמוטטות הזו גורמת לו עתה להישאר ריק מנכסיו, ולהיות עני וחסר כל! אבל אם היה יודע שהכל לטובתו, לא היה נותן להרגשות הלא טובות שיחדרו למוחו כלל וכלל! ואם היו שואלים אותו, במה הוא רוצה לבחור, ברובלים רוסיים או בחיים, בוודאי שתשובתו היתה שהוא מעדיף את החיים גם על פני מיליוני רובלים. וזה בדיוק מה שהקב"ה עשה לו.

היהודי שעליו אנחנו מדברים לא הסתפק בהחדרתה של האמונה הזו רק לליבו הוא, אלא התאמץ גם לחנך את ילדיו ברוח זו. מה עשה? - גם לאחר שהרובלים הרוסיים איבדו את ערכם, ולא היו שווים מאומה, לא השליך אותם לפח, אלא שמר חלק מהם במזוודה מיוחדת, וכשהגיע לארץ תלה את הרובלים במסגרת מיוחדת בסלון ביתו. למען דעת כל עמי הארץ את הנס הגדול שנעשה לו ע"י הרובלים הללו, ולמען יודעו בניו ונכדיו וכל צאצאיו את הכלל החשוב הזה שכל מה שעושה הקב"ה, לטובה הוא עושה. (ברכי נפשי).

(להורדת הגיליון המלא לחץ כאן)

אם הפץ פנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו (במדבר יד ח) סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א: הזדמן לידי קונטרס שכתב יהודי ניצול שואה, ובו הוא מתאר את שעבר עליו באותה תקופה, וכיצד הצילו הקב"ה פעם אחר פעם מידי הנאצים הארורים.

יהודי זה התגורר בגרמניה עצמה, ומיד כאשר החל הצורך היטלר ימ"ש להפריח את הצהרותיו המאיימות נגד היהודים - והיה זה יותר משנתיים לפני פרוץ המלחמה - נתן הקב"ה בליבו את ההחלטה למכור את כל נכסיו ולצאת מארץ הזו. הדבר לא היה פשוט, כיון שיהודי זה היה 'מסודר' בפרנסתו ובנכסיו, והיו לו נכסים רבים, דניידי ודלא נייד. אבל, ההחלטה שהתקבלה בליבו היתה כה חזקה, שמאומה לא עמד בדרכו, והוא מכר את הבתים שהיו בבעלותו, וגם את כל יתר הנכסים.

המטבע היציב והאיתן ביותר בתקופה ההיא, היה הרובל הרוסי. כל הסוחרים עשו בו שימוש, וידעו שהרובל הוא מטבע שכדאי ושווה להשקיע בו לטווח ארוך, ואין לכאורה שום דבר שיהא בכוחו לזעזע את חוסנו של הרובל. גם היהודי שלנו, המיר את כל הכסף שקיבל ממכירת נכסיו לשטרות של רובלים רוסיים, וכאשר הכסף היה בידו החליט להעתיק את מקום מגוריו להולנד, שהיתה מדינה שקטנה וניטרלית, והכל היו בטוחים שהנאצים יניחוהו לנפשה ולא ירצו לפגוע בה ולהשתלט עליה. בהגיעו להולנד השתדל מיודענו לבנות את עצמו מחדש ולשקם את פרנסתו, כפי שהיה בגרמניה. ואכן, בתקופה הראשונה הכל הלך למישרין.

יום אחד מגיע היהודי לביתו, חיוור ומבוהל, וכששאלו שואלת אותו מה קרה, הוא מציג בפניה דף עיתון שבו היה כתוב שהכלכלה הרוסית התמוטטה לחלוטין, והרובל בעקבותיה... בידיעה בעיתון נאמר שהמטבע הרוסי איבד את ערכו בצורה מוחלטת, והוא אינו שווה אפילו את הנייר שעליו הוא מודפס. יוצא אפוא, אמר הבעל לאשתו, שכל הכספים שחסכנו, ובעצם כל הרכוש והנכסים שלנו - אינם שווים עכשיו מאומה!

עצם המחשבה על המציאות ההזויה הזו, הביא את מיודענו לפלנטה אחרת, ולהרגשה מוחשית בדברי חז"ל שלמדונו שהחסכונות האמיתיים נתונים רק בבית המדרש, ולא באוצרות הכסף והזהב. המהפך המחשבתי שהחל בו מאותו

"חברי נתן לי מזומן, וקניתי עבורו באשראי" - מתי זו ריבית ומתי לא?

הדבר נחשב כהלואה, מכל מקום מותר לעשות כן. וזאת משום שהשירות שאתה מעניק לו בקניית המוצרים אינו תמורת ההלוואה, שהרי אתה רגיל לקנות עבורו גם כאשר הוא אינו משלם מראש, ומכך, שאתה עושה זאת כדי לעזור לו ולא תמורת ההלוואה.

אמנם, מצוי שלאורך זמן ישנם גם מצבים שבהם הקניה היא טורח גדול, כגון בזמן לחוץ במיוחד או כשיש תורים ארוכים, ובכל זאת אתה עושה זאת כדי להשתמש בכסף המזומן, ואז יש בזה חשש ריבית, וצריך לעשות שאלת חכם כיצד לפתור בעיה זו.

שאלה ותשובתה בצידה משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'אות שמחה' - מודיעין עילית

שאלה: אני נוסע מביתי כל יום לירושלים ללמד תורה, ויש לי שכן שזקוק למוצרים ללא גלוטן ומדי פעם מבקש ממני שאקנה עבורו חבנות מסוימת שבה ניתן להשיג מוצרים אלו בזול. לפעמים הוא משלם לי מראש, ולפעמים אני משלם בכרטיס אשראי והוא מחזיר לי אח"כ ביום החיוב יוצא מהחשבון שלי. שאלתי - האם באופן שהוא משלם מראש במזומן, ואני משתמש בכסף ומשלם עבורו באשראי, יש לחוש לריבית?

תשובה: אע"פ שבאופן שהוא משלם מראש במזומן ואתה משלם באשראי,

האם "ארור מקלה אביו ואמו" נאמר רק על מי שמבזה אותם בפיו?

הצטרפו אלינו ללימוד חפץ חיים היומי

האיש הוא דרך ים וטבע, וחיפשו היהודים לבקשו ומצאוהו על שפת הים ועינו האחת מנוקרת מעורבים, וכפי שנאמר (משלי ל, יז) 'עין תלגע לאביו ותבוז ליקהת אם יקרה עורבי נחל'. ונידונים נוספים המוזכרים שם לגבי עוון זה:

(א) האם האיסור הוא רק במבזה אותם בדברים, או גם אם בז להם בלבד? מלשון הרמב"ם (הלכות ממרים פ"ה הט"ו) משמע שעובר רק כשמבזה אותם בדברים [אך אפילו כשמבזה רק ברמיזה], וכן משמע מדברי השו"ע (יו"ד סימן רמא סעיף ו). אכן בחרדים (פ"א מ"ע התלויות בלב אות לה) הוכיח, שאפילו אם מבזה אותם בלבד עובר על הארור.

(ב) בקובץ הערות (סי' יז) כתב שאיסור מקלה אביו ואמו הוא אפילו במקום מצוה, שלא כבמצות כיבוד ומורא שנאמרה דוקא שלא במקום מצוה, ומשום ששם נאמר 'אני ה' ונלמד מכך שכולכם חייבים בכבודי, אבל במקלה אביו ואמו לא נאמר 'אני ה'', לומר לך שגם במקום כבוד ה' אסור לקלל אביו ואמו, וראה שם מה שביאר בזה.

בסעיפים הנלמדים היום בסדר הלימוד היומי בחפץ חיים, מונה רבנו את הארורין שעליהם עובר המספר לשון הרע. א) 'ארור מכה רעהו בסתר'. ב) 'ארור משגה עוור בדרך' [וזאת משום שהמספר והמקבל מכשילים זה את זה בעברה]. ג) אם נעשה עוון זה אצלו להפקר ואינו מקבל על עצמו להישמר ממנו, עובר על 'ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת'. ד) אם מספר לשון הרע על אביו ואמו, עובר גם על 'ארור מקלה אביו ואמו'.

בביאורים ומוספים מביאים ארורין נוספים: ה) אם האיש אשר עליו דיבר הוא תלמיד חכם ועל ידי זה גרם לו לאבד פרנסתו, מבואר בירושלמי (פ"ז סוטה ה"ד) שעובר על 'ארור אשר לא יקים' כבר בפעם הראשונה שדיבר עליו לשון הרע (ראה בספר נחלי דבש). ו) אם המספר הוא מלמד תשב"ר וכדו' ומפסיק ממשנתו כדי לדבר בפניהם דברי גנאי על אחרים, יש שהביאו (נחלי דבש) שעובר גם ב'ארור עושה מלאכת ה' רמיה' (ירמיה מח).

לגבי 'ארור מקלה אביו ואמו' שמנה החפץ חיים, מביאים בביאורים ומוספים מה שכתב בחיי אדם (כלל ס"ז סעיף יט) בשם החרדים, על אחד שהיה זן את אמו רק שהיתה קלה ובזויה בעיניו לפי שנשאת לאיש אחרי מות אביו, והלך

המוסר היומי

מי שמתבונן בקדושת התורה - כיצד יתכן שמתבטל שעה פה ושעתיים שם?

נפשו ויחזור לשם ריקם, הלא אין לך שגעון יותר מזה! וגם ביזה בזה את דבר ה', שאילו היה רוצה להתבונן מעט בקדושת התורה, שהקב"ה בכבודו ובעצמו ירד על הר סיני להוריש לנו תורתו, ואיך פטר את עצמו ממנה, וזהו היכר שחס ושלום אין דברי תורה חשובים בעיניו; וכמו שאמרו חכמינו ז"ל על הפסוק 'כי דָּבַר ה' קָדְשׁ... הַקִּבְּתָ תְּקַבֵּת הַנְּפֹשׁ הַהוּא - זהו מי שיש לו פנאי לעסוק בתורה ואינו עוסק.

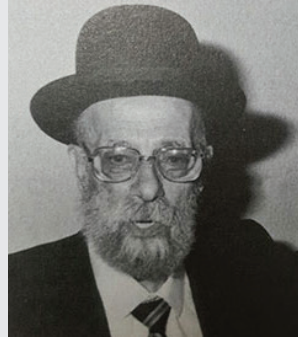
והנה, כאשר יתבונן האדם בימי חייו, ימצא שכמה פעמים בשבוע, ואפשר אפילו כמה פעמים ביום, היה לו פנאי לעסוק בתורה ונתעצל מזה; ומאוד צריך להזדעזע מזה, פן יכנוהו חס ושלום למעלה בשם 'בוזה דבר ה''. והאיש הנלבב, ישים לב לזה תמיד, ואז אשרי וטוב לו בזה ובבא".

[תורת הבית, מכתב בסוף הספר, בשינויים קלים]

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ

חיים:

"כאשר יסע האדם למדינה רחוקה כאלף פרסאות להשיג איזו סחורה יקרה שלא נמצאת במדינתו, וכשיבוא שם ילך להתענג בתענוגי הגוף ולא ישתדל כלל להשיג הסחורה ההיא, ויחזור לעירו ריקם - הלא הכל ישיחו בו ויחשיבוהו לחסר דעה, לאמר: לאמר: האם בשביל הבלים כאלה אדם מטלטל עצמו אלף פרסאות? וקל וחומר לנשמתן של ישראל, שמקורה למעלה אצל כסא כבודו יתברך, ומשם עד לכאן הוא רחוק ריבי רבבות פרסאות, וכל לידתו של אדם וביאתו לעולם הזה בדרך רחוקה כזו הן רק בשביל להשיג תורת ה', וכמו שאמרו חכמינו ז"ל על הפסוק אָדָם לְעִמְלָא יוֹלָד - לעמלה של תורה; ואם יפסור את

יצאו החכמים מבית הכנסת לכיוון שכונת 'תל ארזה' ופנו לעבר מצחצחי הנעליים. כאשר ראו הללו מרחוק קבוצת חכמים ישישים בבגדי לבן, עטורי שיבה והוד, מיהרו ונסו מן המקום מרוב אימה ויראה כל עוד נפשם בקרבם...

טכסיסי המלחמה המיוחדים של מרן הגאון רבי יהודה צדקה זצוק"ל לשמירת קדושת השבת

וימצאו איש מק"ש ע"ם ביום השבת (במדבר טו לב)

לפני שנים, בימים שעוד טרם שררו כאן חוקי עזר עירוניים כפי שיש בימינו, ביום שבת קודש אחר הצהריים היו רואים ברחובות הראשיים של ירושלים (רחוב "יפו", וכדו') מחזה נורא ואיום: מכוניות נוסעות, חנויות פתוחות, בתי קפה ומסעדות ודוכני רוכלים – ממש כמו בימות החול. יהודים כואבים יצאו והפגינו נגד מחללי שבת, והמכות האכזריות שספגו מידי השוטרים הבריטים והערבים, שהוסתו ע"י הפורצים החילוניים, היו לבלי נשוא. באותו זמן נדברו גם תלמידי "פורת יוסף" ביניהם, ורבינו זלה"ה בראשם, לעשות פעולה ומחאה לריסון מחללי שבת – אבל בדרכי נועם! זוגות זוגות יצאו הצעירים בשעות אחה"צ ונעמדו ליד הרוכלים הכושים, מוכרי הפירות והפיצוחים ("חמלאה מלאנד" ו"קסטיניא"). כל איש יהודי שניגש לקנות, הזכירו לו בנימוס: "שבת היום!" "שבת היום!" והלה בראותו לפניו בחורים נעימי הליכות, במלבושים נאים ופנים מסבירות, אומרים בניחותא "שבת היום!" – נתמלא בושה ונסוג לאחוריו. לא קנה. הרוכלים ניסו להתלונן עליהם בפני השוטרים הבריטים, שעמדו מן הצד. אך השוטרים השיבו כי זכותם של הבחורים לדבר, ואם אינם צועקים או מתקוטטים – אין לשוטרים שום סיבה לעכב אותם. קרה פעם שאחד הרוכלים הכושים פרץ בבכי: במשך כל השבוע חיכה ליום זה להתפרנס ממנו, והנה מפריעים לו! ניגש אליו רבנו זלה"ה ואמר: "המתן עד הערב, ואני אמכור לך תוך שעה קלה את כל מרכולתך... אם לא תימכר הסחורה תוך חצי שעה, אקנה בעצמי מידך את הכל..."

אמר ועשה. כיון שירד הלילה, אחרי יציאת השבת, מכר בדקות ספורות את כל ה"סחורה" של הרוכל... ראוני נערים ונחבאו הדבר היה בשנת הת"ש. ביום השישי לפנות ערב יצא רבינו מביתו להתפלל "קבלת שבת" בבית הכנסת בשכונת הבוכרים. בדרכו ראה ברחוב הראשי של השכונה, רחוב דוד, את מצחצחי הנעליים שעדיין יושבים על גבי שרפרפיהם ועושים מלאכתם – למרות השעה המאוחרת – ולבו נתחמץ בקרבן. עמד וחשב לעצמו: אם אגש ואוכיחם בפשטות: "אחים, השבת קרבה ובאה", מי ישמע לקולו? לפתע נצנץ במחשבתו רעיון מקורי ביותר, וכדרכו בקודש

הסמיך מיד מעשה למחשבה. הלך בזריזות לבית הכנסת ע"ש "אברהםמוף", שם התאספו עשרות ישישים חכמי סודות ורזים משיבת המקובלים, אשר נהגו ללבוש לכבד ש"ק בגדי לבן ומראה הוד נסוך על פניהם כמלאכי השרת. באותה שעה התכוננו החכמים ועמדו לצאת השדה לקראת כלה, לקבל פני שבת מלכתא בפאתי הישוב, בשדות הפתוחים מחוץ לעיר (בשכונת "תל ארזה" של הימים ההם) כמנהג גורי האריז"ל ותלמידיהם מקדמת דנא. הרהיב רבינו ועצר בהם, ויקרא: "הנכם משתדלים, רבותי, להקביל פני שבת מלכתא בתכלית ההידור, בכל הכוונות והיחודים... אבל מה נעשה לאחינו פורצי גדרות בלב שכונה זו, שעדיין יושבים עם כניסת ש"ק ומצחצחים את הנעליים? בואו ונצא לקראתם בעת הכנסת כלה, היא שבת מלכתא!"

שמעו הזקנים לקולו אף שהיה צעיר מהם בעשרות שנים. יצאו החכמים מבית הכנסת ושינו את מסלול הליכתם. תחת שהיו פונים תמיד לקראת כלה, מערבה, לכיוון שכונת "תל ארזה", פנו הפעם מזרחה לעבר מצחצחי הנעליים. ויהי בראותם מרחוק קבוצה של חכמים ישישים בבגדי לבן, עטורי שיבה והוד, מיהרו הפרחחים וינסו מן המקום מרוב יראה ואימה, כל עוד נפשם בקרבם... פעולה נפלאה זו, אחת מני רבות, סימלה את דרכו המיוחדת של רבינו בענייני תוכחה ומחאה. מעולם לא התעסק במחאות בעלמא, כדי לצאת ידי חובה, אלא חיפש בחכמת ליבו אחרי תחבולות וטכסיסים, אשר יועילו כדי להפיק מן המחאה את התוצאה המבוקשת – ולגזור הפירצה.

נשמור שבת – והשבת תשמור עלינו

באחת מדרשותיו הפומביות על נושא שמירת השבת, קרא רבינו באמצע דבריו בהתרגשות רבה: "צאו וראו בליל שבת ברחובות ירושלים, ובבתים השומרים שבת קודש בכל עיר וישוב – כיצד המשפחות שמחות ועליזות, איך הוד שבת מלכתא חופף עליהן, כמה האנשים מאושרים ושמחים במתנה טובה זו". "למרות הרדיפות והגזירות לבטל את השבת, שעברו על עם ישראל בכל התקופות, כידוע, לא די שהשבת לא נתבטלה, אלא עוד התחזקה פי כמה. בכל הדורות ידעו היטב, כי בשמירתה אנחנו שמורים, ובלעדיה הם אבודים חס וחלילה".

(מתוך 'זאת ליהודה')